

Efemèride | Cent anys i un dia del naixement de l'autora

RODOREDÀ

“El que no vull...”

Text: **Maria Bohigas**

“El que no vull, jo, que he nascut per a fer d'espectador, és acabar fent de patum”: això escriu Rodoreda el 1981, un any després de rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Plouen convits a les celebracions més diverses, des de premis literaris fins a dinars político-mundans. A tots diu que no. Concedeix entrevistes, escriu pròlegs, dedica temps als que volen posar en escena les seves obres de teatre o adaptar les seves novel·les al cine, és a dir: es preocupa per la recepció i la transmissió dels seus textos, ara que a penes n'escriu. El seu testament apunta en la mateixa direcció: tria com a marmessor literari l'Institut d'Estudis Catalans, una

acadèmia a recer dels oportunismes mediàtics, político-literaris i clànics. És un gest ple d'intencions, i encara més si el situem en el seu context. Ja aleshores, Rodoreda es queixava amb ironia d'aquesta adulada Colometa que li eclipsava el tan estimat Adrià Guinart, el protagonista de *Quanta, quanta guerra...*

L'Any Rodoreda -i amb això em refereixo a la part més institucional de la celebració, si més no al que n'he pogut veure- ha fet poc cas d'aquesta darrera voluntat i ha preferit explotar la Rodoreda patum. En el seu “esforç de popularització”, ha donat protagonisme, via el Teatre Nacional de Catalunya i la televisió, a *La plaça del Diamant* i *Mirall trencat* -dues obres que, amb *Aloma*, fa trenta

anys que són lectura preceptiva a les escoles-. Ras i curt, ha considerat que el teatre, la poesia o les proses *no realistes* de Rodoreda no podien ser rebudes pel públic. Si mirem les iniciatives teatrals a què ha donat peu, crida l'atenció el contrast entre el TNC i tantes companyies petites, o encara el Borràs -un teatre privat on Ricard Salvat ha muntat *Un dia, l'avantpassat teatral de Mirall trencat*-, que han fet obra seriosa de difusió. En això, si comparem l'any 2008 amb els setanta, la situació no ha variat: va ser una companyia fràgil i jove, Bruixes de Dol, qui, sota la direcció d'Araceli Bruch, va posar en escena per primera vegada una obra teatral de Rodoreda.

Lluny de la disciplina literària

També el Grec ha volgut fer un espai a Rodoreda aquest any. Concebuda i dirigida per Carlota Subirós, la peça estrenada al Mercat de les Flors pretenia donar una nova visió no de l'obra sinó de l'artista. Rodoreda hi apareix com una escriptora dominada pel trànsit, que s'unta histèricament el braç de crema quan escriu el conte *Paràlisi* i llança caiaixos plens de terra quan escriu *La mort i la primavera*. Som lluny de la disciplina literària, controlada i persistent, que presideix la creació rodorediana. *Un retrat imaginari*, així es deia l'obra de Subirós, fa contrapunt a l'*Auto-retrat* publicat per Angle Editorial. Són els dos pols de l'Any Rodoreda. El primer fantasia, el segon s'apodera de la firma de l'autora per imprimir-la a la portada d'un llibre que ella no ha concebut. L'exercici ha consistit aquí a recollir

totes les entrevistes escrites que va donar Rodoreda i a esmicolar-les per fer-ne un volum organitzat temàticament. Expliquen els curadors: “La síntesi s'ha fet, unes vegades, aïllant paràgrafs gairebé sencers [...]; unes altres vegades, el mateix procés s'ha desplegat mot a mot, sintagma a sintagma, frase a frase”. El resultat és insòlit: en ocasió de l'Any Rodoreda, se li ha esmenat la plana. Els curadors havien rebut per fer el llibre el vistiplau del marmessor de Rodoreda, la Fundació que porta també el seu nom.

En un altre terreny, el de la recreació poètica, Albert Roig ha visitat la novel·la inacabada *La mort i la primavera*. La cosa és important, ja que, si més no per part d'un poeta, sembla que puguem esperar una lectura atenta i precisa de l'obra, condició *sine qua non* per apropiari-se'n si vol. Estrenada al festival de *Poesia i +*, i a punt d'emigrar cap a Madrid de braç de l'Institut Ramon Llull, la lectura dramatitzada de Roig és un diàleg entre un *home* i una *dona* que són un *tu* i jo. Ara bé, *tota* l'obra rodorediana afirma la impossibilitat del diàleg. El jo que hi parla està sol, i quan deixa d'estar-ho és que el submergeix una humanitat col·lectivament embrancada a transformar la vida en un infern, segons paraules d'Armand Obiols sobre *La mort i la primavera*. A l'*Avís* que obre el llibre de Roig (editat per Lleonard Muntaner), el poeta diu del personatge de la marastra: “És una ombra que parla amb l'ànima de Mercè Rodoreda, la de debò, la poeta”. Ja havíem sentit un *de debò*, el de Carlota Subirós en una entrevista: “No la mitifico gens, i per això m'agrada, perquè és una persona de debò”. Dos creadors contemporanis per creure que una artista tan completa i complexa com Rodoreda pot ser només

una, i només aquesta -la que ells s'imaginem- *de debò*?

Altres iniciatives curioses han tingut lloc en el ram del llibre. En el liminar de la biografia que signa Carme Arnau (Edicions 62 / Proa), l'autora confessa: “Aquest estudi sobre Mercè Rodoreda va néixer d'un encàrrec editorial de J.M. Castellet [...] publicat l'any 1992. Amb motiu del centenari del naixement de la novel·lista, Isidor Cònsul ha cregut oportú fer-ne una segona edició. Sense el temps de corregir-lo d'una manera aprofundida i d'actualitzar-lo, com m'hagués agradat, només he pogut revisar-lo i fer les esmenes estrictament imprescindibles”.

Com s'afina l'orella

Fins ara l'Any Rodoreda ha demostrat una cosa que ja sabíem: que l'última preocupació dels actors culturals és la lectura, o sigui la capacitat de parar l'orella seriosament al que intenta dir un autor. L'orella només s'afina llegint-ne els textos i aprofundint en el coneixement de les circumstàncies històriques -d'història petita i gran- que els han vist néixer. Però l'Any no s'ha acabat. La companyia Dagoll Dagom estrena aquest octubre un musical inspirat en *Aloma*. A la Pedrera podrem veure l'obra pictòrica de Rodoreda, en una exposició comissariada per Mercè Ibarz. Edicions 62 prepara, a cura de Carme Arnau, unes noves *Obres completes* que, aquest cop sembla que sí, arribaran a ser completes. I Club Editor, l'editorial primigènia de les novel·les de Rodoreda, treu l'epistolari entre l'autora i el seu editor. Són vint-i-tres anys de cartes que segueixen pas a pas la construcció de l'obra i el transcurs de la vida. Els mateixos autors, Sales i Rodoreda, s'havien plantejat de publicar-les. “Com riurem”, diuen en una d'elles.*

FERRAN SENDRA / ARXIU